

KVINDEMUSIKBEVÆGELSEN.

HISTORISK RIDS MED ANEPORTRÆTTER

af Karin Sivertsen

Kvinder i musikhistorien

Kvinder og musik er ikke i så høj grad, som det har været påstået i debatten omkring kvindelige musikere og kvindemusik, størrelser, der er fremmede for hinanden. Når det så ofte fremhæves, at kvinder overhovedet ikke optræder i musikhistorien, bygger det på en historieopfattelse, der indebærer, at det er de store enkeltpræstationer, der danner rygraden i historien, de store feltherrers heltemodige bedrifter og de geniale statsmænds politiske løsninger.

Denne historieopfattelse er af en eller anden grund ukritisk gået over i debatten omkring kvindemusik, hvilket er imodstrid med den holdning kvindebevægelsen ellers indtager til kvinders rolle i historien. Det er selvfølgelig rigtigt, at man ikke kan pege på, at den kvinde skabte det udødelige værk, og den kvinde dannede det berømte orkester; men vi glemmer, at vi alligevel gennem hele historien sammen med mændene (omend ikke på lige fod) har været bærere af den til enhver tid eksisterende musikkultur og lyttere til den musik, der blev produceret.

Prøv at drage en parallel til almindelig historieskrivning. Det er også uhyre få kvinder, der optræder i den traditionelle del af den, alligevel ville (forhåbentlig) ingen prøve at postulere, at kvindehistorie starter med den første kvindepoliti-

ske manifestation, denne holdning repræsenterer nemlig dybest set mandssamfundets syn på det betydningsfulde, det der fremtræder, det der bliver offentliggjort, det man (mænd) synes, det er værd at skrive historie om.

Derfor er det vigtigt aldrig at glemme, at kvinders handlinger repræsenterer ca. 50% af hele historien, hvor svært det end er at få øje på det. Alle eksempler på kvindemusikalske aktiviteter er derfor relevante, også selvom de ikke er af "epokegørende" art.

KVINDEMUSIKKENS HISTORISKE FORUDSÆTNINGER

Kvindemusikkens forudsætninger er for mig at se sammensat af tre til dels uafhængige historiske forløb, nemlig kvindefrigørelseskampen, den musikalske udvikling inden for den seriøse kompositionsmusik og ungdomsoprøret med dets brug af den rytmiske musik som medium.

Ser man på de tre forløb hver for sig, har de egentlig meget lidt tilfælles.

Kvindefrigørelseskampen

Kvindekampen tog "officielt" sin begyndelse i 1789, hvor Olympe de Gouges fremsatte en erklæring om

kvinderettigheder. Hendes udgangspunkt var uafhængighedserklæringen udsendt i 1776 fra den amerikanske frihedskrig, hvor kravet om lige ret for alle mænd og kvinder optræder. Hvordan der blev set på den sag, illustreres udmærket af det faktum, at hun i 1793 blev henrettet på grund af sine synspunkter! En egentlig kvindebevægelse, hvis baggrund var de borgerlige frihedsrettigheder, blev dannet i USA i 1848. Den første socialistiske kvindebevægelse opstod i forbindelse med 1. Internationale (1869-76). Disse bevægelser lever videre op i det 20. århundrede, men en egentlig nytænkning sker først i rødstrømpebevægelsen, som dannes i slutningen af 60'erne, som en gren af det antiautoritære ungdomsoprør.

Disse bevægelser har på hvert sit grundlag den politiske frigørelse af kvinden som mål. De repræsenterer en udadvendt beskæftigelse.

Den musikalske udvikling inden for den seriøse kompositionsmusik og forholdet til kvindemusikkens brug af den rytmiske musik

Ser man på den musikalske udvikling inden for den seriøse kompositionsmusik i samme tidsrum, (altså fra slutningen af 1700tallet), ser man en udvikling, som groft beskrevet drejer sig om erkendelse og kan karakteriseres som en glødende interesse for enkeltfænomenerne. Det er den indadvendte, individuelle kamp med det musikalske materiale, der er det fremherskende træk. Dette hører bl.a. sammen med musiksprogets karakter. Det er vanskeligt tilgængeligt og benytter sig af så u håndgribelige størrelser som lyd og tid. Denne udvikling repræsenterer, beskrevet i dette perspektiv, en indadvendt beskæftigelse.

Når jeg mener, at man kan se nogle af kvindemusikkens rødder så langt tilbage, hænger det sammen

med den musikalske erkendelsesmæssige side af kvindemusikken, som er en forlængelse af den seriøse, grundige, indadvendte beskæftigelse med musik. Denne sammenhæng svæver så at sige over vandene i forhold til den direkte tilknytning til den rytmiske musik, fra hvilken selve det musikalske ordforråd og ikke mindst kvindemusikgruppernes sociale struktur stammer. Det har givetvis ikke på noget tidspunkt været et problem for de nystartede kvindegrupper, om de nu skulle vælge den klassiske musik eller den rytmiske musik som udtryksform, til trods for at mange af de musikere, der startede bevægelsen, havde en baggrund som udøvere af klassisk musik; det har været en selvfølge at vælge den rytmiske musik, ligesom det var en selvfølge for ungdomsoprøret som helhed at gøre det. Dette hænger sammen med ungdomsoprørets karakter af antiautoritær bevægelse. Fra denne bevægelses brug af musikken stammer de kollektive træk ved kvindemusikbevægelsen, valget af instrumenter og den grundlæggende udtryksform.

Kvindemusikbevægelsen i 70'erne

Disse tre bevægelser forenes her i 70'erne til en kvindemusikbevægelse, som jeg mener vil komme til at repræsentere et enestående brud i musikhistorien. Kvinder, der har et politisk mål, som i sidste instans munder ud i kravet om fuldstændig ligeberettigelse, begynder at bruge musik som deres medium i kampen. De kvinder, der spiller, beskriver selv forskellen på det, de laver, og det, deres mandlige kolleger laver, som "vi lytter mere til hinanden", "for os er samspillet det vigtigste, ikke de flotte soloer" (som, hvad enten man vil det eller ej, repræsenterer den holdning, at det, der vises frem, det, der kan hæftes et navn på ("so-list var"!)), er det, der tæller), "der findes en

speciel kvindelyd, som opstår på baggrund af vores fælles kvindelige erfaringer, det er den, vi vil nå frem til" og "for os er det vigtigt, hvilke sammenhænge, vi spiller i". De forener med andre ord funktionen som den lyttende kvinde i musikhistorien og det kollektive i ungdomsoprøret og det energisk eksperimenterende i den seriøse kompositionsmusik med kvindekampen.

Problemerne i kvindemusikbevægelsen

Dette lyder som en utopi, og det er det rent faktisk også. For til trods for at kvindelige musikers udgangspunkt, set i en ideel sammenhæng som ovenfor beskrevet, er de bedst tænkelige, er kvindemusikbevægelsen i Danmark ikke en homogen bevægelse, men udviser derimod et meget bredt spektrum. Helt konkret mener jeg, at man kan se tre tendenser, som kort kan opstilles på følgende måde:

MUSIK → KVINDER → POLITIK
POLITIK → KVINDER → MUSIK
KVINDER → MUSIK → POLITIK

Rækkefølgen af de tre opstillinger repræsenterer den prioritering, der er af de forskellige faktorer inden for de enkelte retninger.

Hvis jeg skal give nogle eksempler, vil jeg mene, at Shit & Chanel repræsenterer den første gruppe, kvinde-MuSocgrupperne (eller nogle af dem) den anden og f.eks. Søsterrock den tredje.

Som tidligere sagt tror jeg, alle stort set har et fælles mål, men vil nå frem til det ad forskellig vej.

Andetsteds i dette nummer giver repræsentanter for de forskellige holdninger udtryk for deres meninger om kvindemusikkens mål og midler, her vil jeg prøve at systematisere disse holdninger med hen-

blik på at pege på en strategi for en samlet kvindemusikbevægelse.

Musik → kvinder → politik

Musikken bruges som medium, ikke kun for musikkens skyld, men som udviklings-/frigørelsesmiddel. Det at skrive musik og spille den er set i historisk sammenhæng kvindefremmed. Derfor er det i sig selv et stort skridt på vejen, at kvinder selv fra grunden formulerer det, de vil sige, i dette tilfælde med anvendelse af det musikalske sprog. Det er en slidsom proces, og mange kræfter bruges på at indlære de rent tekniske færdigheder (som prioriteres højt). Målet, kvindefrigørelsen, bliver forholdsvis abstrakt. Samtidig er det politiske (socialistiske) mål ret langt væk. Praksis medfører i sig selv en elitedannelse, konkurrencementaliteten er inden for rækkevidde.

Politik → kvinder → musik

Målet er politisk, aktiviteterne er en direkte forlængelse af Rødstrømpebevægelsens parole "Ingen kvindekamp uden klassekamp, ingen klassekamp uden kvindekamp". Musikken stilles i dette formåls tjeneste. Der er ingen konflikt mellem de spillende grupper og de mange. Den rent musikalske rolle er underordnet det politiske budskab i rent bogstavelig forstand, således at der tages stilling til ideologien bag valget af musikalsk materiale. Derfor kan den musikalske rolle selvsagt ikke vurderes udfra traditionelle musikalske kvalitetskriterier. Grupperne har desuden et pædagogisk mål, både internt inden for grupperne og over for det publikum, der spilles for.

Kvinder → musik → politik

Grundlaget er helt entydigt, at det er kvinder, der spiller sammen. Man formulerer sig via vibrationer i gruppen og er meget bevidst om at lade de fælles kvindelige erfaringer komme til udtryk i musikken. Det er et vigtigt og nærliggende mål at nå frem til at formulere en decideret kvindemusik. Det meget tætte samarbejde i grupperne kan medføre en indforståethed i grupperne, som sætter dem i konflikt til de mange. Det politiske (socialistiske) mål lades ikke ude af billedet, men har en sekundær betydning i forhold til kvinde(musik)sagen.

Som man vil kunne se, er ovenstående meget firkanteret formuleret. Det er en skitse, et omrids af de forskellige retninger.

DANNELSEN AF EN EGENTLIG ORGANISERET KVINDEMUSIKBEVÆGELSE

Alle disse tanker er opstået i forbindelse med visioner om dannelsen af en egentlig organiseret kvindemusikbevægelse. Denne bevægelse skulle have til formål, dels helt enkelt at stimulere kvindemusikalske aktiviteter, dels at danne forum for diskussioner af ovenstående art. En sådan bevægelse måtte nødvendigvis have en nogenlunde samlet målsætning, og det ville blive nødvendigt at opstille en strategi med henblik på at nå dette mål. I den forbindelse vil jeg gå tilbage til mit udgangspunkt, kvinder som bærere af en musikkultur og kvinder som lyttere. Det er for mig at se et enormt vigtigt punkt, at kvindemusikere ikke isolerer sig fra ikke-musicerende kvinder, at kvindemusikbevægelsen ikke bliver udtryk for en specialisering inden for kvindebevægelsen, til trods for at det er et slid at lære at spille, og til trods

for at det musikalske sprog er et svært tilgængeligt sprog. Et første punkt for en målsætning måtte altså være åbenhed.

Et andet punkt måtte være en prioritering af de ovennævnte tre faktorer. Det er selvfølgelig her det bliver vanskeligt, og jeg vil og kan ikke i denne sammenhæng tage stilling til en sådan prioritering, men jeg vil foreslå at MODSPIL bliver brugt til dette formål.

MODSPIL NR. 3:

Næste nummer af Modspil, som efter planen sendes på gaden i december, bliver sidste nummer i første subscriptionsperiode. Temaet bliver: Den folkelige og den politiske visesangs historie i Danmark. Dette tema behandles i to store artikler, som beskæftiger sig med hver sin periode, nemlig hhv. 1500-tallet og 1800/1900-tallet - med forsøg på at trække nogle udviklingslinier op til i dag. Desuden vil vi anmelde et par bøger med relation til temaet. Og der vil som sædvanlig være debatstof, aktivitetsrubrik m.m. Nr. 3 bliver altså et nummer med mange tankevækkende historiske perspektiver - men også med mange historier, mange spændende sangtekster og melodier. Det bliver et nummer om delvis glemte sider af det folkelige Danmarks historie.